
OP EN IN HET WEB. HOE DE TOEGANKELIJKHEID VAN RECHTERLIJKE UITSPRAKEN KAN WORDEN VERBETERD

Marc van OPIJNEN - Boom Juridische uitgevers -
2014 - 656 p. - ISBN 978-90-8974-874-4¹

Rechtspraak: nieuwe tools ontwikkelen om door de bomen opnieuw het bos te zien

Rechtspraak, het geheel van vonnissen, arresten en beschikkingen die uitgesproken worden door de hoven en de rechtbanken, vormt een bron van recht. In beginsel hoeven gerechtelijke uitspraken niet gepubliceerd te worden. Hoewel het ook evident blijkt dat de rechtspraak een belangrijke bron van kennis is, bestaat er in België, naast de officiële gepubliceerde rechtspraakverzamelingen² en een paar uitzonderingen³ op bovenvermelde beginsel, geen methodische of systematische publicatie van de rechtspraak.

Gelukkig!, zou men geneigd zijn te zeggen, want geen enkele publicatie zou het mogelijk maken, onder een bruikbaar formaat, het geheel aan beslissingen toegankelijk te maken... Slechts een klein deel ervan (naar schatting minder dan 1%)⁴ wordt geacht om genoeg interesse te bevatten om gepubliceerd te worden. Deze beslissingen worden dan meestal in tijdschriften gepubliceerd of in nieuwsbrieven gesignaleerd: uitgevers worden geïnformeerd door een netwerk "informanten" – magistraten, advocaten, griffiers – van relevante uitspraken, en beslissen welke hiervan genoeg juridische of praktische interesse bevatten.

Door de opkomst van Internet ondergaat de publicatie van rechterlijke uitspraken echter een metamorfose. Hoewel de kennis van de rechtspraak nog altijd op de officiële publicatie in (commerciële) tijdschriften rust, is de situatie al sinds enige tijd aan het veranderen, o.m. door de

snel groeiende omvang van jurisprudentiedatabanken. Steeds meer informatie wordt gestockeerd, al dan niet systematisch, met korte publicatietermijnen, zelfs ook (nog) niet "gepubliceerde" beslissingen. Wordt dit wel een goede oriëntatie?

In 1980 al pleitten Leurquin-De Visscher en Simonart⁵ om de weergave van justitiebeslissingen te beperken: "*On serait rapidement noyé sous le flot d'informations si les centaines de milliers de jugements et arrêts rendus chaque année par les cours et tribunaux faisaient l'objet d'une publication systématique*". Hiermee wezen beide auteurs, zonder het nog te benoemen, naar het risico van *Information Overload*...

Begin dit jaar verdedigde Marc van Opijnen⁶ aan de Universiteit van Amsterdam zijn academisch proefschrift "*Op en in het web. Hoe de toegankelijkheid van rechterlijke uitspraken kan worden verbeterd*". Marc van Opijnen is zeker geen onbekende voor de lezers van de *Bladen voor Documentatie*⁷, en werd ook bekend als promotor⁸ van de ECLI-identificatiecode⁹. De introductie van ECLI is een essentiële stap in de vorming van een Europees juridisch semantisch web¹⁰.

De auteur vertrekt van een reeks essentiële vragen over de publicatie van rechterlijke uitspraken, rond o.m. de verplichting van het publiceren van de rechtspraak, al dan niet van alle uitspraken of enkel een selectie ervan, op welke manier moet deze publicatie gebeuren, met welke presentatie op het internet (lijst of zoekmotor?), wat dan met de privacy en de anonimisering van de uitspraken?

Drie essentiële concepten worden hier gehanteerd, nl. openbaarheid, verstrekking en toegankelijkheid: van Opijnen maakt in zijn werk een interessante (rechts)vergelijking van de uitsprakenpublicatie zowel in Nederland als in een paar EU-lidstaten en enkele andere landen.

Door de mogelijkheden van grootschalige elektronische publicatie is het selectieprobleem aan de inputzijde van jurisprudentiedatabanken vervangen door een relevantievraagstuk aan de outputzijde. Hier maakt het *Information Overload* fenomeen zich ook voelen. Een groot (praktisch) deel van het proefschrift wordt ook besteed aan de toegankelijkheid van rechterlijke uitspraken in omvangrijke databanken. Een eerste element betreft de unieke en persistente nummering, waar ECLI een speciale aandacht krijgt. Een tweede oriëntatie is op welke manier "*uitspraken moeten worden geselecteerd om een goed beeld te geven van de rechtsvorming, en welke uitspra-*

ken kunnen worden weggelaten om te voorkomen dat gebruikers door de bomen het bos niet meer zien" [p. 22].

Verscheidende landen hebben stappen ondernomen om een selectie van relevante rechtspraak te organiseren en voor het publiek toegankelijk te maken. In België is deze oriëntatie in het *Phenix-informatiesysteem*¹¹ omvat. Het project voorziet, binnen een uniforme informatisatie van de rechterlijke orde, in het aanleggen van een 'externe gegevensbank voor de rechtspraak' met de bedoeling beslissingen "die belangrijk zijn voor de kennis en de ontwikkeling van het recht onder het publiek te verspreiden" (Wet 10.08.2005, art. 9)¹². Bijna 10 jaar later moeten de selectiecriteria echter nog via een Koninklijk Besluit door de Koning bepaald worden. Dit selectievraagstuk wordt door van Opijnen in diepte behandeld: zoekmachine of relevantiebehandeling? Kan de computer helpen bij het exploiteren van de context van een uitspraak? Hoe kunnen de extractie van verwijzingen of het samenstellen van indexen door een geautomatiseerd proces gebeuren? De auteur van het proefschrift levert hier methode en model om contextuele informatie te herkennen

en uitspraken naar juridische relevantie in een databank te classificeren. Er wordt in het bijzonder aandacht besteed aan de correcte identificatie van rechterlijke uitspraken, het (geautomatiseerd) leggen van verbanden tussen uitspraken en andere rechtsbronnen, en een statistisch algoritme waarmee het juridisch belang van rechterlijke uitspraken kan worden berekend. "Met behulp van een dergelijk model zou een gebruiker zijn zoekvraag bijvoorbeeld kunnen beperken tot het kleine segment met grote jurisprudentiële waarde, of er juist voor kunnen kiezen om te zoeken in een grote verzameling met meer feitelijke oordelen" [p. 25].

"Op en in het web..." kan zeker als een belangrijk bouwsteen beschouwd worden voor het toekomstige juridische semantische web. Dit werk zal even interessant zijn voor de rechtspracticus of de juridische informatiespecialist, als ook voor de wetenschappelijke of databankontwikkelaar op zoek naar nuttige onderzoeksdoelstellingen en aanpak.

Christopher Boon

Noten

- 1 Het boek is ook gratis downloadbaar op de website van de auteur. <<http://alnola.home.xs4all.nl/publicaties.html>> (geraadpleegd op 2 november 2014).
- 2 bv. de *Pasicrisie* (arresten van het Hof van Cassatie), de *Verzameling der arresten van de Raad van State* of de *Jurisprudentie* (arresten van het Europese Hof van Justitie).
- 3 Schreurs W. e.a. *Rechtsmethodologie. Inleiding tot het opzoeken en analyseren van de bronnen van nationaal, Europees en internationaal recht*. Tweede herziene en bijgewerkte editie. Die Keure - Business & Economics, 2008, p. 185.
- 4 Geerkens E. e.a. *Méthodologie juridique. Méthodologie de la recherche documentaire juridique*. Troisième édition. Larcier, 2010, p. 132.
- 5 Leurquin-De Visscher F., Simonart H. *Documentation et méthodologie juridiques*. Bruylant - Association des étudiants en droit de Louvain, 1980, p. 83.
- 6 Marc van Opijnen is productmanager informatiediensten bij het Kennis- en Exploitatiecentrum Officiële Overheidspublicaties van het Nederlandse Ministerie van Binnenlandse Zaken.
- 7 van Opijnen M. Zoeken naar juridische informatie in de EU - Steeds meer bomen maar nog te weinig bos. *Cahiers de la Documentation - Bladen voor documentatie*, nr. 2011-1, pp. 11-18. <http://www.abd-bvd.be/cah/papers/2011-1_vanOpijnen.pdf> (geraadpleegd op 2 november 2014).
- 8 van Opijnen M. European Case Law Identifier: Indispensable Asset for Legal Information Retrieval. In: Biasiotti M.A., Faro S. (eds.). *From Information to Knowledge - Online access to legal information: methodologies, trends and perspectives*. IOS Press, 2011. <http://alnola.home.xs4all.nl/pubs/Marc_van_Opijnen_fik_ECLI.pdf> (geraadpleegd op 2 november 2014).
- 9 ECLI (European Case Law Identifier) is een unieke codering die gegeven wordt voor gerechtelijke uitspraken in Europa.

- 10 *European Case Law Identifier (ECLI)*. European e-Justice Portal, April 2014.
<https://e-justice.europa.eu/content_european_case_law_identifier_ecli-175-en.do> (geraadpleegd op 2 november 2014).
- 11 Van Bossuyt M. Het informatiesysteem Phenix: een nieuw hulpmiddel voor justitie. *Rechtspraak Antwerpen Brussel Gent*, nr. 2005-15, pp. 1435-1441.
<http://uitgeverijlarcier.larciergroup.com/resource/extra/9782804418724/rabg14_1t7.pdf> (geraadpleegd op 2 november 2014).
- 12 Wet van 10 augustus 2005 tot oprichting van het informatiesysteem Phenix. <<http://bit.ly/1ujwibg>> (geraadpleegd op 2 november 2014).